

JETIR.ORG

ISSN: 2349-5162 | ESTD Year : 2014 | Monthly Issue

JOURNAL OF EMERGING TECHNOLOGIES AND INNOVATIVE RESEARCH (JETIR)

An International Scholarly Open Access, Peer-reviewed, Refereed Journal

જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અભિવૃતિ અને તેની પર સંસ્કૃતિનાં પ્રભાવનો અભ્યાસ

ગરાસિયા મહેન્દ્રભાઈ બદજીભાઈ

માતુશ્રી ડી.બી.પટેલ એજયુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત મહિલા એજયુકેશન કોલેજ આટકોટ, તા. જસદણ, ગુ. રાજકોટ

મનુષ્યનું નિર્માણ કરવું એ શિક્ષણનો મહત્વનો અને મૂળભૂત હેતુ છે. આજે શિક્ષણ એક વ્યવસાયની ચીજ બની ગઈ છે. માત્ર ટકાવારી એજ શિક્ષણનો ઉદ્દેશ્ય અને ધ્યેય છે. તેનામાં માનવતાનું નામ નિશાન પણ ન હોય તો તે સફળ શિક્ષણની નિશાની નથી. શિક્ષણ માનવીય બને તો જ પરિપૂર્ણ ગણાય. સત્ય વિચાર અને પ્રેમાળ જીવન શિક્ષણનો માનવીય અંશ છે. આથી અધ્યેતા એ માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અભિવૃતિ અને તેની પર સંસ્કૃતિનાં પ્રભાવ ચકાસવાના હેતુસર પ્રસ્તુત અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો. પ્રસ્તુત અભ્યાસ જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાના શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૧–૨૨ના ૧૫૦ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કર્યો" હતો. જે અંતર્ગત ઉપકરણ તરીકે" ડી.એલ. ચોપડા "દ્વારા નિર્મિત પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કર્યો હતો. સહેતુક નમૂના પસંદગીની રીતે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો. અભ્યાસમાં ચલ તરીકે સ્વતંત્ર ચલ – માધ્યમિક શાળા, પરતંત્ર ચલ – કસોટી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંકો, અંકુશિત ચલ – માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ લીધા હતા. માહિતી પૂથકકરણ પ્રવિધિ મા મેળવેલ પ્રાપ્તાંકો ઉપર સરાસરી પ્રમાણ વિચલન ટી મૂલ્ય જેવી સાંભિયકી નો ઉપયોગ કરી પૂથકકરણ કરવામાં આવ્યું હતુ.

૧. પ્રસ્તાવના :

શિક્ષણએ વ્યક્તિત્વના સર્વાંગી વિકાસ, સમાજની ઉન્નતિ અને સભ્યતાની બહુમુખી પ્રગતિની આધારશીલા છે. શિક્ષણએ મનુષ્યનું ત્રીજું નેત્ર છે. શિક્ષણની જ્યોતિપૂર્જ (પ્રકાશ) વ્યક્તિત્વના બધા સંશય (શંકાઓ) દુર કરી વ્યક્તિત્વે મૂકિત પ્રદાન કરનાર છે. આ શિક્ષણ પર સંસ્કૃતિનો પણ નોંધપાત્ર ફણો હોય છે તેથી જ પ્રયોજકે અહીં આ મુજબ જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અભિવૃતિ અને તેની પર સંસ્કૃતિનાં પ્રભાવનો અભ્યાસ હાથ ધરેલ છે.

૨. સમસ્યાકથન :

"જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અભિવૃતિ અને તેની પર સંસ્કૃતિનાં પ્રભાવનો અભ્યાસ"

૩. શબ્દોની વ્યવહારું વ્યાખ્યા:-

સંસ્કૃતિ :

સંસ્કૃતિ એટલે વ્યક્તિને વારસામાં મળેલ સંસ્કાર, રસુચિ, રહેણીકહેણી, પોષાક વગેરે. અંગેજમાં તેના માટે કલ્યાર શબ્દનો પ્રયોગ થાય છે. 'હું કોણ છું? કોનો છું? મારું કાર્ય શું છે?' બધું સંસ્કૃતિ પર આધારિત છે.

અભિવૃતિ :

કોઈ વ્યક્તિ, વસ્તુ, ઘટના કે મૂલ્ય પ્રતિ એક વિશિષ્ટ હંગથી અનુભવ કરવાની અને વ્યવહાર કરવાની પ્રવૃત્તિ છે.

શિક્ષણ (Education) :-

જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું કે વિદ્યાગ્રહણ કરવી "સા વિદ્યા વિમુક્તયે" અજ્ઞાનમાંથી પ્રકાશ ફેલાવનાર કહ્યા છે. માણસને અજ્ઞાનમાંથી મુક્ત કરાવે છે.

૪. અભ્યાસના હેતુ :

સંશોધનમાં અભ્યાસના હેતુ/ આશયથી આ મહત્વપૂર્ણ તથ્યોથી છે જેમાં સંશોધનની સમસ્યાથી જ્ઞાન ભંડારમાં અભિવૃતિ શક્ય છે.

૧. જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓમાં સંસ્કૃતિનો પ્રભાવ જાણવો.
૨. વિવિધ સમૂહોના આધારે તેના પર શૈક્ષણિક અભિવૃતિ અને સંસ્કૃતિના સંબંધોને જાણવા.

૫. અભ્યાસમાં સમાવિષ્ટ ચલાં :-

સ્વતંત્ર ચલ - માધ્યમિક શાળા

પરતંત્ર ચલ - કસોટી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંકો

અંકુશિત ચલ - માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ

૬. ઉત્કલ્પનાઃ

ઉત્કલ્પનાએ એક સમસ્યાઓની

૧. જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ - વિદ્યાર્થીનીઓ શિક્ષણ પ્રત્યેની અભિવૃતિમાં સાર્થક તફાવત હશે.
૨. માધ્યમિક સ્તરે અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થી - વિદ્યાર્થીનીઓના શિક્ષણમાં અને શિક્ષણ પ્રત્યેની અભિવૃતિમાં ધાર્મિક સંસ્કૃતિનો પ્રભાવ પડતો હશે.
૩. માધ્યમિક સ્તરે અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થી - વિદ્યાર્થીનીઓની શિક્ષણ પ્રત્યે અભિવૃતિ અને સંસ્કૃતિ પર પ્રભાવ પડશે.
૪. માધ્યમિક સ્તરમાં અભ્યાસ કરતાં બાળકોનાં અભ્યાસ પર શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિનો પ્રભાવ પડશે.

૭. સંશોધનનું ક્ષેત્ર :

સંશોધન માટે અનેક દિશાઓ અને ક્ષેત્ર વિકાસ પામ્યા છે. શિક્ષણનાં સંશોધન હાથ ધરવા માટે પસંદગીનાં ઘણાં ક્ષેત્રો જોવા મળે છે. પ્રસ્તુત સંશોધનનાં ક્ષેત્ર જસદણ તાલુકાના માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ પૂરતો સીમિત હતો.

૧. શૈક્ષણિક પરિક્ષણ મુલ્યાંકન (માપન અને મુલ્યાંકન)

૨. શિક્ષણનું મનોવિજ્ઞાન

૮. અભ્યાસનું મહત્વ :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અભિવૃતિ કેટલી છે. તે જાણવાનું પ્રયાસ કરવામાં આવેલ છે અને શૈક્ષણિક અભિવૃતિ અને તેની પર સંસ્કૃતિના પ્રભાવ જાણવાનું પ્રયાસ કરવામાં આવેલ છે.

૯. સંશોધન પદ્ધતિ :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જસદણ તાલુકાના માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં બાળકોનાં અભિપ્રાય/ પ્રશ્નાવલીઓ ભરાવામાં આવ્યાં હતા. તેથી પ્રયોજકે વર્ણાત્મક પદ્ધતિ પૈકી સર્વેક્ષણ પ્રકારની પદ્ધતિનો ઉપયોગ પસંદ કર્યો હતો.

૧૦. સંશોધનની મર્યાદા :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જસદણ તાલુકાના માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ પૂરતો સીમિત હતો.

૧૧. સંશોધનનો પ્રકાર :

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી પ્રશ્નાવલી દ્વારા માહિતી અભિપ્રાય સ્વરૂપે મેળવેલ હતી. તેનું ગુણાંકન કર્યા બાદ તેનું અંક શાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરી પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી આ સંશોધન સંખ્યાત્મક પ્રકારનું હતું એમ કહી શકાય.

૧૨. વ્યાપવિશ્વ અને નમૂના પસંદગી :

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થી – વિદ્યાર્થીનીઓને વ્યાપવિશ્વ તરીકે ગણવામાં આવેલ છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જસદણ તાલુકાની ૧૫ શાળાઓનાં વિદ્યાર્થી – વિદ્યાર્થીનીઓને નમૂના તરીકે લીધા હતાં. તેમાંથી ૧૫૦ વિદ્યાર્થીઓને પ્રશ્નાવલી આપવામાં આવી હતી.

૧૩. ઉપકરણ :

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સંશોધનના માધ્યમ તરીકે ઉપકરણ તરીકે ડી.એલ. ચોપડા દ્વારા નિર્મિત પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કરેલ છે.

૧૪. માહિતી એકન્નીકરણ :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માહિતી મેળવવા માટે ડી.એલ. ચોપડા દ્વારા નિર્મિત પ્રશ્નાવલીનાં માધ્યમથી માહિતી મેળવવામાંઆવી હતી.

૧૫. માહિતી વિશ્લેષણ :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં T- ટેસ્ટ (ટી- મૂલ્ય)ની દ્વારા માહિતીનું પૃથ્વીકરણ/વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલ હતું.

૧૬. માહિતી પૃથક્કરણ પ્રવિધિ :

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રયોજક દ્વારા એકત્રિત કરેલ માહિતી વધુ અર્થપૂર્ણ સરળતાથી સમજ શકાય તે માટે તેને વર્ગીકૃત કરી પરીણામ પ્રાપ્ત માટે સંખ્યાત્મક પૃથક્કરણ માટે માહિતીનું પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

આ અભ્યાસમાં પ્રયોજક દ્વારા એકત્ર કરેલ માહિતીના પ્રતિભાવ જવાબદુપે મળ્યા હતાં. પાત્રોએ માપેલા પ્રતિયારો સહમત, તટસ્થ, અસહમત પૈકી કોઈ એકમ "V" ની નિશાની કરી પોતાના પ્રતિભાવ રજૂ કર્યા હતો.આ પ્રતિભાવ રૂપે મળેલ માહિતી નું પૃથક્કરણ કસોટીના આધારે કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૭. તારણો/ નિષ્ઠા :

પ્રસ્તુત સંશોધન અંતગત અભ્યાસ હેતુ લેવામાં આવેલી સમસ્યા જસદણ તાલુકાની શિક્ષણ સંસ્થામાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ-વિદ્યાર્થીનીઓ પ્રત્યે શૈક્ષણિક અભિવૃત્તિ પર સંસ્કૃતિનો પ્રભાવનો અભ્યાસનું વિશ્લેષણ કર્યું છે. તેના માટે જસદણ તાલુકાની શિક્ષણ સંસ્થા માંથી કુલ ૧૫૦ વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીનીઓનો નમૂનો લીધેલ છે.

સમસ્યા ના નિવારણ માટે ધોરણ- ૮ ના વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીનીઓની શૈક્ષણિક અભિવૃત્તિ તેમજ તેના પર સંસ્કૃતિનો પ્રભાવ માપવા માટે ડૉ.એસ.એલ.ચોપડા. ૧૯૮૨ માં નિર્માણ પ્રમાણાભૂત પ્રશ્નાવલી નો ઉપયોગ કર્યો છે. આ પ્રશ્નાવલીમાં કુલ ૨૨ પ્રશ્નો છે.

સમસ્યા નિવારવા હેતુ રચેલ ઉત્પક્કદ્વારાઓનું સત્યતા મૂલ્યની ચકાસણી કરી હતી અને તારણ પ્રાપ્ત કર્યું.

ઉપરોક્ત તમામ મુદ્રાઓને ધ્યાન માં રાખીને પર "જસદણ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અભિવૃત્તિ અને તેની પર સંસ્કૃતિનાં પ્રભાવનો અભ્યાસ"નું કાર્ય હાથ ધરવામાં આવ્યું છે.

સંદર્ભ સૂચિ.

ડૉ.વરિષ્ઠ.કે.કે., ભારતીય શિક્ષણની નવી દિશા.

ડૉ.શર્મા ડી.એલ.(૧૯૮૭),**international publishing** નું hose. પૃષ્ઠ ક્રમાંક ૨૧ થી ૨૩

કપિલ એચ.કે. (૧૯૮૪), સાંખ્યાકીય ના મૂળ તત્ત્વો, વિનોદ પુસ્તક મંદિર, આગારા.

માથુર એસ.એસ. (૧૯૮૭), શિક્ષણનું મનોવિજ્ઞાન, વિનોદ પુસ્તક મંદિર, આગારા.

પી.એન.રાય અને ભટનાગર (૧૯૮૧), લક્ષ્મીનારાયણ અગ્રવાલ, આગારા –૩૧

લાભસિંહ મહેશ ભાર્ગવ / દ્વારકા પ્રસાદ, મનોવિજ્ઞાન અને શિક્ષણમાં સાંખ્યીકી ના મૂળતત્વો, હરપ્રસાદ ભાર્ગવ – આગારા

એચ.સી.સિનહા (૧૯૭૮), શૈક્ષણીક સંશોધન, વિકાસ પબ્લિસીઝ હાઉસ, પ્રા. લિમિટેડ, ન્યૂ દિલ્હી

મહેશ ભાર્ગવ, આધુનિક મનોવૈજ્ઞાનિકમાં મૂલ્યાંકન અને માપન , હરપ્રસાદ ભાર્ગવ, કચેરી ઘાટ, આગારા.

મલ્હોત્રા આર. એન., શૈક્ષણીક સંશોધન નાં મૂળ તત્ત્વો, વિનોદ પુસ્તક મંદિર , આગારા.

મેહરોત્રા આર.એન. (૧૯૭૩), શિક્ષક પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમનું શિક્ષણા શિક્ષણ વ્યવસાય પ્રત્યે અભિરૂચિ ઉપર પડતો પ્રભાવનો અભ્યાસ.

કે.એમ.બોસ (૧૯૭૨), શિક્ષકોની અભિરૂચિ તેમજ તેમના વ્યવસાયી જીવનનો અભ્યાસ.

રેજનસ (૧૯૮૫), શિક્ષણ સફળતા, પ્રેરણ તથા અભિરૂચિ ઉપર અભ્યાસ, બીજો સર્વે ઓફ રીસર્ચ ઈન એજયુકેશન પૃષ્ઠ નં.

૪૧૨

એન.સી.ઈ.આર.ટી., શિક્ષણ વ્યવસાય પ્રત્યે શિક્ષકોની અભિરૂચિનો અભ્યાસ. સાઈકોલોજીકલ રિવ્યુ વોલ્યુમ નં. ૨ પૃષ્ઠ નંબર ૧૨

- ૧૪

